

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛОТО ИЛИЕВИ И ГАНЧЕВИ срещу БЪЛГАРИЯ

(Жалби №№ 69154/11 и 69163/11)

РЕШЕНИЕ

Член 3 • Унизително отношение • Прекомерна употреба на физическа сила от полицейски служители срещу заподозрени по време на претърсване на техните домове • Липсва накърняване на достойнството на членовете на техните семейства

СТРАСБУРГ

8 юни 2021 г.

Това решение ще стане окончателно при условията на чл. 44 § 2 от Конвенцията. Може да бъде предмет на редакционни промени.

По делото Илиеви и Ганчеви срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение), заседаващ в състав, състоящ се от:

Tim Eicke, *председател*,
Йонко Грозев,
Faris Vehabović,
Iulia Antoanella Motoc,
Armen Harutyunyan,
Gabriele Kucsko-Stadlmayer,
Ana Maria Guerra Martins, *съдиш*,

и Ilse Freiwirth, *заместник-секретар на секция*,

Като взе предвид:

жалбите (№№ 69154/11 и 69163/11), подадени срещу Република България от петима български граждани Красимира Цанева Илиева, Георги Йорданов Илиев, Симонета Георгиева Илиева, Тереза Йорданова Ганчева и Георги Стефанов Ганчев (наричани по-долу „жалбоподателите“) пред Съда на 17 октомври 2011 г. съгласно член 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи („Конвенцията“),

становища на страните,

След разисквания в закрито заседание на 30 март и 18 май 2021 г.,

Постановява следното решение, прието на последната дата:

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Като се позовават на член 3 от Конвенцията, жалбоподателите твърдят, че полицейските операции в домове им са ги подложили на нечовешко и унижително отношение. В контекста на член 13 те твърдят, че вътрешното право не им предоставя ефективни средства за правна защита за отстраняване на предполагаемите нарушения на правото им по член 3 от Конвенцията.

ФАКТИТЕ

2. Петимата жалбоподатели, посочени в приложението, са представлявани от г-жа В. Коева и Й. Йорданов, адвокати, практикуващи във Велико Търново.

3. Българското правителство („Правителството“) се представлява от правителствения агента, г-жа В. Христова, от Министерството на правосъдието.

4. Г-жа Красимира Илиева и г-н Георги Илиев са съпрузи. Г-ца Симонета Илиева, която по време на събитията е била на деветнадесет години, е тяхна дъщеря.

5. Г-жа Тереза Ганчева и г-н Георги Ганчев са съпрузи.

I. ПОЛИЦЕЙСКАТА ОПЕРАЦИЯ ОТ 18 АПРИЛ 2011 Г.

6. На 22 октомври 2010 г. Окръжна прокуратура-Велико Търново образува наказателно производство срещу пет лица, сред които г-н Илиев и г-н Ганчев, за противозаконна финансова дейност и укриване.

7. В рамките на разследването, на 15 април 2011 г., Окръжният съд във Велико Търново, по искане на Окръжната прокуратура, разрешава претърсване на дома на всеки жалбоподател, респективно намиращ се във Велико Търново и в Присово. В решенията си съдиите констатира, че са налице достатъчно доказателства, които да позволят да се заключи, че разследващите органи могат да открият документи и предмети, свързани с наказателното разследване в домовете на г-н Илиев и г-н Ганчев. Нито едно от съответните решения не посочва факта, че това са семейни жилища, не се споменава евентуалното присъствие на други членове на двете семейства във въпросните помещения, нито дава указание за начина на действие на полицията по време на планираните операции.

A. Операция в дома на семейство Илиеви

8. На 18 април 2011 г. сутринта г-н и г-жа Илиеви и дъщеря им спят в жилището си във Велико Търново.

9. В 6:30 ч. сутринта са събудени от звънеца на вратата им. Г-жа Илиева става, поглежда през шпионката на вратата и вижда една жена. На въпроса ѝ: „Кой е?“, жената отговаря „Има пожар. Отворете вратата!“. Когато отвори вратата, вижда няколко специални агенти с качулки, които нахлуват в апартамента с насочени оръжия към нея и я бутат обратно в коридора. Те извикват: „Къде е той?“.

10. Тогава г-н Илиев идва в коридора на апартамента. В този момент специалните агенти го повалят с лице към земята и му слагат белезници, с постоянно насочени оръжия към него. Жалбоподателят остава така до пристигането на следователя, отговарящ за провеждането на претърсването. При пристигане на следователя полицаите изправят г-н Илиев и му свалят белезниците. След това му позволяват да легне на дивана в хола, защото не се чувства добре.

11. Г-ца Илиева, тогава на деветнадесет години, междувременно идва в коридора на апартамента, където вижда баща си с белезници и с лице към земята. Започва да плаче и да крещи, че баща ѝ не е престъпник.

12. При претърсването на жилището, извършено между 7:40 ч и 12:44 ч, полицейските служители откриват и изземват множество лични документи, свързани с професионалната дейност на г-н Илиев, 4 000 лева в брой, множество бижута, два лаптопа, седем мобилни телефона,

няколко електронни носители на информация (твърд диск, USB устройства, карти памет).

13. В същият ден, от 6:45 ч. г-н Илиев е задържан от полицията. Заподозрян е в извършване на незаконна финансова дейност. След като е освободен в 21:00 ч., той се прибира у дома.

14. Жалбоподателите заявяват, че са белязани от събитията от 18 април 2011 г. В действителност г-жа Илиева е много стресирана. След тези събития получава хипертонични кризи. Също много стресирана е и г-ца Илиева, която взема анксиолитици.

В. Операция в дома на семейство Ганчеви

15. Сутринта на 18 април 2011 г., г-жа и г-н Ганчеви, двамата им непълнолетни синове и майката на жалбоподателя, спят в семейния дом в Присово.

16. В 06:20 ч жалбоподателите са събудени от удари по входната врата. Г-жа Ганчева става и се втурва към вратата. След като я отваря, вижда няколко специални агенти с качулки, които нахлуват в къщата с насочени оръжия към нея и я бутат обратно в коридора. Те извикват: „Къде е той ? “.

17. Г-н Ганчев идва в коридора на къщата. Специалните агенти го похватат с лице към земята и му слагат белезници, като оръжията им са постоянно насочени към него. Жалбоподателят остава така до пристигането, малко след това, на следователя, отговарящ за провеждането на претърсването. След това полицаите изправят г-н Ганчев и му свалят белезниците.

18. Г-жа Ганчева получава разрешение да се върне в стаята си, за да се облече. Тя се преоблича в присъствието на полицаи.

19. При претърсването на къщата, извършено между 6:55 ч. и 10:05 ч., полицейските служители откриват и изземат множество лични документи, свързани с професионалната дейност на г-н Ганчев, три компютъра, четири мобилни телефона и електронни носители на информация (USB устройства и карти с памет).

20. В същия ден, от 6:30 ч., г-н Ганчев е задържан от полицията. Заподозрян е в извършване на незаконна финансова дейност. След като е освободен в 20:25 ч., той се прибира у дома.

21. Жалбоподателите заявяват, че са белязани от събитията от 18 април 2011 г. На 19 април и 2 май 2011 г. жалбоподателката се консултира с общопрактикуващ лекар и невролог. Оплаква се от нарушения на съня, придружени със сърцебиене, задух и болки в дясната ръка. Заключение на невролога, че тя е страда от тревожност и са ѝ предписани анксиолитици. Жалбоподателят, от друга страна, се оплаква от повтарящи се главоболия.

II. НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО СРЕЩУ Г-Н ИЛИЕВ И Г-Н ГАНЧЕВ

22. На 21 април 2011 г. срещу г-н Илиев и г-н Ганчев е повдигнато обвинение за упражняване, съвместно с други три лица, на лихварска дейност в периода между 2004 -2011 г.

23. Впоследствие двамата жалбоподатели са обвинени и за участие в престъпна организация, специализирана в незаконно упражняване на финансови дейности.

24. На 11 май 2015 г. Специализираният наказателен съд по въпросите за организирана престъпност прекратява наказателното производство срещу г-н Ганчев в частта, свързана с извършването на незаконна лихварска дейност. С определение за прекратяване на наказателното производство от 15 ноември 2019 г., станало окончателно на 16 декември 2019 г., Специализираната прокуратура по въпросите, свързани с организираната престъпност прекратява наказателното производство срещу заинтересованото лице за останалите обвинения, по-специално тези, свързани с участие в престъпна организация.

25. С решение от 26 ноември 2018 г. Специализираният съд оправдава г-н Илиев по обвинението за участие в престъпна организация и го признава за виновен, в лично качество, за упражняването на незаконна лихварска дейност. Осъден е на три години условно лишаване от свобода.

26. Той обжалва това решение и към 19 февруари 2020 г. наказателното производство срещу него все още е висящо пред Апелативния специализиран наказателен съд по въпросите за организираната престъпност.

ПРИЛОЖИМА ПРАВНА РАМКА И ПРАКТИКА

27. Приложимото национално законодателство относно претърсванията и изземванията, както и съответните разпоредби на Закона за отговорност на държавата и общините за вреди, са обобщени в решението по делото *Гуцанови срещу България* (№ 34529/10, §§ 59 и 67, ЕСПЧ (Европейски съд по правата на човека, б.пр.), 2013 г.).

28. Съгласно член 227, алинея 1 и член 230, алинея 1 от Закона за МВР от 2006 г., в сила към момента на настъпване на събитията, министърът или по-висшестоящ служител може да образува дисциплинарно производство срещу държавни служители на Министерството за нарушаване на професионалната дисциплина или на Кодекса за поведение на служителите в държавната администрация (член 224, алинея 1 от Закона). Това би могло да доведе до налагането на една от следните дисциплинарни санкции: устно или писмено предупреждение, порицание, временна забрана за участие във вътрешни

конкурси за повишаване, понижаване, уволнение (член 226, алинея 1 от Закона). Процедурата включва дисциплинарно разследване с участието на служителя (член 230, алинеи 2 и 3 от Закона), което при необходимост води до писмено решение за налагане на дисциплинарна санкция, за което е уведомен служителя (член 232 от Закона) и може да бъде оспорено пред административните съдилища (член 233 от Закона). Нито една разпоредба на закона или неговите преходни и заключително разпоредби не предвижда възможност за физическо лице да започне директно такова дисциплинарно производство срещу служител на министерството, да участва в такова производство или да оспори решението да не се налага дисциплинарно наказание на съответния служител.

ПРАВОТО

I. ОБЕДИНЯВАНЕ НА ЖАЛБИ

29. С оглед на сходството в предмета на жалбите Съдът решава да ги обедини (член 42, параграф 1 от Правилника) и да ги разгледа заедно в едно решение.

II. ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

30. Жалбоподателите твърдят, че в резултат на полицейската операция в техните домове те са били подложени на третиране, несъвместимо с член 3 от Конвенцията, който гласи, както следва:

„Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унизително отношение или наказание.“

A. Допустимост

1. Доводи на страните

31. Правителството повдига възражение за неизчерпване на вътрешноправните средства защита. Подчертава на първо място, че жалбоподателите не са сезирали компетентните органи за търсене на дисциплинарна отговорност на въпросните полицейски служители за действията им по време на полицейската операция в съответните жилища. На второ място, жалбоподателите също не са подали иск за обезщетение на основание член 1, алинея 1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди.

32. Жалбоподателите твърдят, че националните средства за правна защита, предложени от правителството, не са достатъчно ефективни и достъпни. Те посочват, че дисциплинарното производство по Закона за МВР може да бъде образувано само от министъра или висшестоящо

лице спрямо замесените полицаи. Вътрешното законодателство не предвижда конституирането като страна в производствата предполагаеми жертви на малтретиране от полицейски служители. Жертвите нямат възможност да оспорят евентуалния отказ за налагане на дисциплинарна санкция и не могат да отправят иск за финансово обезщетение в контекста на настоящата процедура. Освен това в настоящия случай полицейските служители не са действали по собствена инициатива, а са следвали разпорежданията на органите на наказателното преследване, които са планирали и ръководили въпросната операция.

33. Жалбоподателите добавят, че компенсаторните средства за защита, на които се позовава правителството, а именно иск за обезщетение за вреди по член 1, алинея 1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди, също не може да се считат за достатъчно ефективни. Като се позовават на решенията по делото *Илия Стефанов срещу България* (№ 65755/01, § 28, 22 май 2008 г.) и *Гуцанови* (цитирано по-горе, § 94), жалбоподателите посочват, че тази правна разпоредба може да се прилага само в случай на упражняване на административната функция, докато въпросната полицейска операция е била проведена в рамките на наказателно производство и е имала за цел да разреши претърсването на домовете им. При тези обстоятелства такова компенсаторно действие не би имало вероятни шансове за успех.

2. Преценката на Съда

34. Общите принципи за изчерпване на вътрешноправните средства за защита бяха припомнени от Голяма камара в решението *Вучкович (Vičković) и други срещу Сърбия* ((предварително възражение) [РС (разширен състав, б.пр.)], №№ 17153/11 и 29, § 69 -77, 25 март 2014 г.). По-специално изискването за изчерпване на вътрешноправните средствата за защита на национално равнище изисква жалбоподателите да използват нормално наличните и достатъчни средства за правна защита, за да могат да получат обезщетение за нарушенията, които твърдят, че са извършени. Такива средства за правна защита трябва да съществуват в достатъчна степен, на практика и на теория, в противен случай им липсва ефективност и достъпност (*нак там*, § 71).

35. Що се отнася до първата част от възражението за неизчерпване, повдигнато от правителството, а именно възможността за образуване на дисциплинарно производство срещу полицейските служители, участващи във въпросната операция, Съдът припомня в началото, че когато дадено лице твърди, че е претърпяло, от полицията или други подобни служби на държавата, тежки неправомерни злоупотреби, противоречащи на член 3, тази разпоредба, в съчетание с общото задължение, наложено на държавата с член 1 от Конвенцията, да „[осигуряват] на всяко лице под своята юрисдикция, правата и

свободите, определени [...] [на тази Конвенция]“, изисква по подразбиране да има ефективно официално разследване. Това разследване, подобно на разследването, произтичащо от член 2, трябва да може да доведе до идентифициране и наказване на отговорните лица (вж. *Асенов и др. срещу България*, 28 октомври 1998 г., § 102, *Доклади за съдебни решения и решения* 1998-VIII, и *Лабита (Labita) срещу Италия* [РС], № 26772/95, § 131, ЕСПЧ 2000-IV) и да осигури, *inter alia*, ефективен достъп на жалбоподателя до процедурата по разследване (*Бати (Bati) и др. срещу Турция*, №№ 33097/96 и 57834/00, § 137, ЕСПЧ 2004 г.-IV (извлечения)).

36. Трябва да се отбележи, че съгласно вътрешното законодателство, което е в сила към момента на събитията, дисциплинарно разследване срещу длъжностни лица на МВР може да бъде започнато само по инициатива на министъра или на висшестоящо лице спрямо длъжностните лица, и че физически лица не могат самостоятелно да инициират или да участват в такова разследване или да оспорват решението да не се налага дисциплинарна санкция на въпросното длъжностно лице (точка 28 по-горе). От това следва, че това средство за правна защита не може да се счита за достатъчно ефективно съгласно член 35 от Конвенцията за отстраняване на предполагаемото нарушение на член 3 и поради това Съдът не може да изисква предварителното му изчерпване от жалбоподателите по делото.

37. По отношение на втората част от възражението, повдигнато от правителството, Съдът припомня, че вече се е произнесъл относно ефективността на исковата молба за обезщетение за вреди, предвидена в член 1, алинея 1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди в подобни случаи, чиито факти датират от същия период. В решението си по дело *Гуцанови*, посочено по-горе, той заключава, *inter alia*, че поради недостатъците на вътрешното законодателство това действие не може да се разглежда като достатъчно ефективно национално средство за правна защита за жалбоподателите, които са били поставени в положение, идентично с това на жалбоподателите по делото: това компенсаторно средство срещу държавата е било неефективно с оглед на ограничения обхват на проверката, която националните съдилища биха могли да извършат в контекста на такава процедура (вж. също *Говедарски срещу България*, № 34957/12, § 38, 16 февруари 2016 г.). Съдът счита, че в настоящия случай са необходими същите заключения.

38. По тези причини Съдът счита, че възражението на правителството за неизчерпване следва да бъде отхвърлено.

39. Като отбелязва, че тази жалба не е явно неоснователна или недопустима на каквото и да е друго основание, посочено в член 35 от Конвенцията, Съдът я обявява за допустима.

В. Фактическа обстановка

1. Доводи на страните

а) Жалбоподателите

40. Жалбоподателите твърдят, че начинът, по който е проведена полицейската операция в домовете им, е несъвместим с член 3 от Конвенцията. На 18 април 2011 г. в ранните сутрешни часове две групи тежковъоръжени полицаи с качулки са влезли в домовете им. Специалните агенти са насочили оръжието си към жалбоподателите и са задържали и закопчали с белезници г-н Илиев и г-н Ганчев.

41. Жалбоподателите считат, че не е имало основание за планиране и изпълнение на полицейската операция по този начин: Г-н Илиев и г-н Ганчев са заподозрени в ненасилствени престъпления, били са без криминални досиета, и няма основание да се смята, че биха оказали съпротива на органите на реда. Претърсването на домовете им не би могло да попадне в категорията на спешните процесуално-следствени действия на основание член 161, алинея 2 от НПК (Наказателно-процесуален кодекс, б.пр.).

42. При подготовката и изпълнението на полицейската операция органите на реда не са си дали сметка за присъствието на останалите жалбоподатели, които по никакъв начин не са замесени в предполагаемите престъпления, извършени от г-н Илиев и г-н Ганчев.

43. Действията на полицейските служители са оказали неблагоприятно въздействие върху всички жалбоподатели. Психологическите последици от унижението и тревожността, изпитвани от жалбоподателите, са били достатъчно тежки, за да надхвърлят допустимия праг за прилагането на член 3 от Конвенцията, и да квалифицират предполагаемото третиране като нечовешко и унижително.

б) Правителството

44. Правителството възразява срещу доводите на жалбоподателите. То признава, че въпросната операция е проведена от екипи на областната дирекция на министерството, в които наред с останалите, са били включени и служители, специално обучени да противодействат на евентуална съпротива от страна на г-н Илиев и г-н Ганчев. Служителите обаче не са влезли с взлом в домовете на жалбоподателите, имуществото им не е било повредено и не са претърпели телесни увреждания.

45. Правителството счита, че полицейската операция е била надлежно планирана и проведена при зачитане на достойнството и правата на жалбоподателите. Претърсването на домовете на жалбоподателите е било част от наказателна процедура, свързана със

сериозни обстоятелства, за което властите предварително са получили необходимите съдебни разрешения и тези процесуално-следствени действия са били извършени при стриктно спазване на приложимите процедури и формалности.

46. Според правителството, служителите на МВР са се държали професионално и с уважение към жалбоподателите. Зачитали са изцяло правата им, не са ги подлагали на нечовешко или унижително отношение и не са имали намерение да ги нараняват, унижават или сплашват, нито да прибегват до прекомерна сила. Твърденията на жалбоподателите за противното не са били подкрепени с никакви доказателства.

47. Накрая, правителството счита, че настоящият случай трябва да се разграничи от положението на жалбоподателите по делото *Гуцанови* (цитирано по-горе), тъй като участващите служители не са били от специалните части на министерството, а са били обикновени полицейски служители на областната дирекция във Велико Търново и операцията е била проведена през деня по нетравмиращ начин и без жестокост. Освен това властите са имали мотивирани съдебни разрешения, които им дават възможност да претърсят домовете на жалбоподателите.

2. Преценката на Съда

а) Общи принципи

48. Съдът припомня, че за да попадне в приложното поле на член 3 от Конвенцията, лошото третиране трябва да достигне минимална степен на тежест. Преценката на тази минимална степен има относителен характер, тя зависи от всички данни по случая, и по-специално от продължителността на отношението, неговите физически или психическите последици, а понякога и от пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата. Съдът постановява, че отношението е „нечовешко“, по-специално поради умишленото му налагане с часове и телесните повреди или причинените тежки физически и психически страдания. Той счита, че отношението е „унижително“, тъй като е вероятно да създаде в жертвите си чувства на страх, мъка и малоценност, които да ги унижат и опетнят (*Лабита (Labita)*, цитирано по-горе, § 120). Психическото страдание може да е резултат от ситуация, при която длъжностните лица умишлено създават чувство на страх у жертвите, като ги заплашват със смърт или насилие (*Христови срещу България*, № 42697/05, § 80, 11 октомври 2011 г.).

49. Съдът припомня също, че член 3 от Конвенцията не забранява използването на сила от полицейски служители по време на задържане. Въпреки това използването на сила трябва да бъде пропорционално и абсолютно необходимо съобразно обстоятелствата по делото (вж. *Rehbock срещу Словения*, № 29462/95, § 76, ЕСПЧ 2000 г.-XII и *Алтай*

(*Altay*) срещу Турция, № 22279/93, § 54, 22 май 2001 г.). В това отношение е важно например да се знае дали има основание да се смята, че заинтересованото лице ще се съпротивлява при арест или ще се опита да избяга, или ще причини наранявания или вреди, или ще унищожи доказателствата (*Ранинен (Raninen)* срещу Финландия, 16 декември 1997 г., § 56, Доклади 1997 г.-VIII). Съдът иска да припомни по-специално, че когато дадено лице е лишено от свобода или, по-общо, е изправено пред служители на реда, използването на физическа сила срещу него, когато това не е строго необходимо поради поведението му, нарушава човешкото достойнство и по принцип представлява нарушение на правото, гарантирано от тази разпоредба (*Bouyid* срещу Белгия [РС], № 23380/09, §§ 88 и 100, ЕСПЧ 2015 г.). Думите „по принцип“ не биха могли да се разглеждат като индикация, че има ситуации, при които такова заключение за нарушение няма да възникне, тъй като не е достигнат прагът на сериозност. При засягане на човешкото достойнство се засяга самата същност на Конвенцията. По тази причина всяко действие на органите на реда срещу лице, което нарушава човешкото достойнство, представлява нарушение на член 3 от Конвенцията. Това се отнася по-специално до използването на физическа сила срещу дадено лице, когато това не е строго необходимо съобразно неговото поведение, независимо от въздействието върху съответното лице (*пак там*, § 101).

50. Накрая Съдът припомня, че твърденията за лошото третиране, противно на член 3 от Конвенцията, трябва да бъдат подкрепени пред него с подходящи доказателства. При установяване на фактите той използва доказателствения критерий „без никакво съмнение“ (*Ирландия срещу Обединеното кралство*, 18 януари 1978 г., § 161 *in fine* (в края, б.пр.), серия А № 25). Такива доказателства обаче могат да произтичат от редица показатели или от необорими презумпции, които са достатъчно сериозни, точни и съгласувани (*Салман (Salman)* срещу Турция [РС], № 21986/93, § 100, ЕСПЧ 2000-VII).

б) Прилагане на тези принципи в случая

51. Що се отнася до фактите по делото, Съдът отбелязва, че на първо място въпросната полицейска операция е преследвала законната цел за извършване на арест, претърсване и изземване, както и цел от обществен интерес, свързана с борбата с престъпността. Трябва да се гарантира, че при обстоятелствата по делото има справедлив баланс между изискванията на обществения интерес и защитата на основните права на човека. Съдът отбелязва, че жалбоподателите не са пострадали физически по време на двете оспорвани полицейски акции и че полицейските служители не са влезли взлом в домовете им. Акциите обаче са включвали употреба на физическа сила: няколко маскирани и въоръжени полицаи са нахлули изненадващо в домовете на

жалбоподателите много рано сутринта и са изблъскали г-жа Илиева и г-жа Ганчева (точки 9 и 16 по-горе), г-н Илиев и г-н Ганчев били задържани с лице към земята и са им сложени белезници (точки 10 и 17 по-горе). Следователно Съдът трябва да установи дали тази употреба на физическа сила е била строго необходима съобразно поведението на жалбоподателите (*Bouyid*, цитирано по-горе, §§ 100 и 101). Предвид конкретните обстоятелства по делото, Съдът счита за целесъобразно да разгледа поотделно положението на господата Илиев и Ганчев и това на останалите трима жалбоподатели.

i. Относно отношението към г-н Илиев и г-н Ганчев

52. Целта на полицейските операции в жилищата на жалбоподателите в този ден е била да бъдат задържани г-н Илиев и г-н Ганчев, като заподозрени в участие в незаконни финансови дейности и укриване (точка 6 по-горе), както и да се извърши претърсване на имотите с цел издирване на веществени доказателства и документи във връзка със същото наказателно разследване. Според документите в преписката по делото въпросното разследване е започнало шест месеца по-рано и по делото е имало няколко заподозрени (*нак там*). Очевидно обаче, това не е била група лица, заподозрени в извършване на насилнически престъпни действия.

53. Вярно е, че за разлика от делото *Гуцанови* (цитирано по-горе), в настоящия случай властите са получили необходимото предварително разрешение за претърсване на домовете на жалбоподателите (точка 7 по-горе). Трябва обаче да се отбележи, че при упражняване на компетентността, предоставена им от вътрешното право, съдиите, които са издали тези разрешения, са проучили съответствието на исканите претърсвания с разпоредбите на вътрешното право, без да се съобразяват с процедурата, която полицейските служители следва да приемат по време на планираните интервенции (*нак там*).

54. След това Съдът отбелязва, че в преписката няма доказателства в подкрепа на извода, че г-н Илиев и г-н Ганчев са имали случаи на насилствено поведение, и че са могли да представляват опасност за полицейските служители, извършили акцията в домовете им.

55. Съдът отбелязва, че нито г-н Илиев, нито г-н Ганчев са оказали съпротива на полицията по време на акциите в домовете им (точки 10 и 17 по-горе).

56. Това са ясни признаци за прекомерния характер на поведение на полицейските служители, които са повалили двамата жалбоподатели на земята, принудително са им сложили белезници и са насочили оръжията си към тях (точки 10 и 17 по-горе). Съдът счита, че с оглед на тези обстоятелства степента на употреба на сила срещу г-н Илиев и г-н Ганчев, която не е била строго необходима съобразно поведението им, е нарушила човешкото им достойнство и следователно противоречи на

член 3. В резултат на това и двамата жалбоподатели са били подложени на унизително отношение.

57. Следователно по отношение на г-н Илиев и г-н Ганчев е налице нарушение на член 3 от Конвенцията.

ii. Относно отношението към другите трима жалбоподатели

58. Съдът отбелязва, че оперативните екипи са избрали да не разбиват входните врати на жилищата на жалбоподателите: полицията е позвънила на входните врати и г-жа Илиева и г-жа Ганчева са отишли да отворят (точки 9 и 16 по-горе). В резултат на това екипите, които трябвало да влязат в съответните домове на жалбоподателите, са се оказали лице в лице с двамата жалбоподатели, които не го очаквали. При тези обстоятелства Съдът признава, че именно при влизането си полицията е изблъскала двамата жалбоподатели и за кратко е насочила оръжието си към тях. Затова физическото взаимодействие между полицейските служители и г-жа Илиева и г-жа Ганчева е било много кратко и с минимална интензивност.

59. След това Съдът отбелязва, че според документите в преписката не е имало физически контакт между г-ца Илиева и полицейските служители: тя е видяла баща си да бъде арестуван от полицаите и е реагирала емоционално на това събитие (точка 11 по-горе).

60. Съдът не намира доказателства, че полицията е нарушила човешкото достойнство на тези трима жалбоподатели. По отношение на това Съда припомня, че полицейските операции, включващи операция в дома и арестуване на заподозрени, неизбежно поражда отрицателни емоции сред лицата, обект на тези мерки, което важи и за тримата жалбоподатели (точки 14 и 21 по-горе). Никой от тях обаче не изглежда особено засегнат от действията на полицейските служители, например поради особено крехкото им здравословно състояние или младата възраст на г-ца Илиева. В тази връзка следва да се отбележи, че нито един от тримата жалбоподатели не е представил доказателства, за да се заключи, че някоя от тях е страдала от болест, която може да се изостри от действията на полицейските служители, и че към момента на събитията г-ца Илиева не е била малко дете, а на деветнадесет години (точка 4 по-горе; вж. *a contrario* (в обратния смисъл, б.пр.), *Говедарски срещу България*, № 34957/12, § 62 *in fine*, 16 февруари 2016 г.).

61. С оглед на тези факти и при конкретните обстоятелства по делото, Съдът счита, че действията на полицейските служители спрямо тези трима жалбоподатели, които са били много кратки и с ниска интензивност, не изглеждат непропорционални на поведението на г-жа Илиева, г-ца Илиева и г-жа Ганчева в условията на неочаквано и стресиращо събитие, като влизането на полицията в домовете им в ранните сутрешни часове, както и че тези действия не накърняват човешкото им достойнство.

62. Следователно не е налице нарушение на член 3 от Конвенцията по отношение на тримата разглеждани жалбоподатели.

III. ТВЪРДЕНИЯ ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

63. Жалбоподателите считат, че не са разполагали с ефективни национални средства за правна защита, за да поправят предполагаемите нарушения на правото си да не бъдат подлагани на унижително отношение. Те се позовават на член 13 от Конвенцията, гласящ, както следва:

„Всеки, чиито права и свободи, предвидени в (...) Конвенцията, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.“ »

64. Правителството, като изтъква отново аргументите си относно допустимостта на иска по член 3 (точка 31 по-горе), изтъква, че вътрешното право предоставя на жалбоподателите ефективни вътрешноправни средства защита за отстраняване на установеното в настоящия случай нарушение, включително възможността за образуване на дисциплинарно производство срещу полицейски служители и институцията чрез предявяване на иск за обезщетение по член 1, алинея 1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди

A. По допустимостта

65. Като отбелязва, че жалбата, подадена от петимата жалбоподатели съгласно член 13, не е явно неоснователна или недопустима на каквото и да било друго основание, посочено в член 35 от Конвенцията, Съдът я обявява за допустима.

B. По същество

66. Съдът припомня, че след като е разгледал допустимостта на жалбата по член 3 от Конвенцията, той е установил, че нито дисциплинарното производство по Закона за МВР, нито искът за обезщетение срещу държавата са представлявали достатъчно ефективни вътрешноправни средства за защита в настоящия случай (точки 35 - 38 по-горе). Следва да се отбележи, че правителството не се е позовало на други средства за правна защита, които биха позволили на заинтересованите жалбоподатели да отстояват правото си да не бъдат подлагани на унижително отношение.

67. Съдът счита, че същите тези основания могат да бъдат приети в контекста на разглеждането на основателната жалба, повдигната въз

основа на член 13 във връзка с член 3 от Конвенцията, и че те са достатъчни, за да се заключи, че петимата жалбоподатели не са разполагали с вътрешноправни средства за защита, които биха им позволили да твърдят правото си да не бъдат третирани в противоречие с член 3.

68. Следователно е налице нарушение на член 13 във връзка с член 3 от Конвенцията по отношение на всички жалбоподатели.

IV. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

69. Член 41 от Конвенцията предвижда:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното законодателство на Високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна. »

A. Вреди

70. Г-н Илиев, г-жа Илиева и г-ца Илиева предявяват съвместно иск за 35 000 евро за неимуществените вреди, които смятат, че са претърпели. Г-н Ганчев и г-жа Ганчева предявяват съвместно иск за 23 500 евро в същото качество.

71. Правителството счита, че исканите суми са прекомерни и необосновани. То отбелязва също така, че сумите, присъдени за неимуществени вреди в този случай, не следва да надвишават сумите, присъдени в други подобни случаи.

72. Предвид конкретните обстоятелства по делото, Съдът счита, че констатирането на нарушение на член 13 от Конвенцията по отношение на г-жа Илиева, г-ца Илиева и г-жа Ганчева само по себе си представлява достатъчно справедливо удовлетворение от неимуществените вреди, понесени от тези трима жалбоподатели.

73. Що се отнася до г-н Илиев и г-н Ганчев, Съдът счита, че тези двама жалбоподатели са претърпели неимуществени вреди в резултат на констатираните нарушения на правата им, гарантирани от член 3 и 13 от Конвенцията. Той счита, че за тази цел на всеки от тези жалбоподатели следва да бъдат присъдени по 3 000 евро.

B. Разходи и разноски

74. Жалбоподателите посочват, че техните представители са работили безплатно и са извършили 40-часова правна работа по всяка от двете молби в рамките на производството пред Съда. Те искат сума за това, без да посочват точен размер.

75. Правителството не счита за целесъобразно да присъжда каквато и да е сума за разходи и разноски, тъй като жалбоподателите не са формулирали конкретно искане за това.

76. Според установената съдебна практика на Съда, жалбоподателят има право на възстановяване на разходи и разноски, доколкото е доказано, че те са били действително направени и необходими, както и че са разумни по отношение на размера им. Възнаграждението на представителя се смята за реално, ако жалбоподателят го е платил или е задължен да го плати. Следователно хонорарите на един процесуален представител, който е работил безплатно, реално не са били заплатени (*Мерабишвили (Merabishvili) срещу Грузия* [РС], № 72508/13, § 371, 28 ноември 2017 г., с цитираните позовавания).

77. В настоящия случай жалбоподателите не са представили документи, с които да докажат, че са платили или че имат законово задължение да заплатят каквито и да било такси, начислявани от техните процесуални представители, или разноски, направени от тях във връзка с производството пред Съда (точка 74 по-горе). Поради това Съда не вижда причина да признае наличието на каквато и да било сума, която следва да бъде присъдена за разходи и разноски по настоящото производство.

78. От това следва, че искането за разноски трябва да бъде отхвърлено.

С. Лихва за забава

79. Съдът счита за уместно лихвата за забава да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която да се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Решава* да обедини жалбите;
2. *Обявява* жалбите за допустими;
3. *Приема*, че е налице нарушение на член 3 от Конвенцията по отношение на г-н Илиев и г-н Ганчев;
4. *Приема*, че не е налице нарушение на член 3 от Конвенцията по отношение на г-жа Илиева, г-ца Илиева и г-жа Ганчева;
5. *Приема*, че е налице нарушение на член 13 от Конвенцията по отношение на петимата жалбоподатели;

6. *Приема*, че констатирането на нарушение на член 13 от Конвенцията само по себе си предоставя достатъчно справедливо удовлетворение за неимуществените вреди, понесени от г-жа Илиева, г-ца Илиева и г-жа Ганчева в резултат на това нарушение ;
7. *Приема*,
- а) че държавата ответник следва да заплати на жалбоподателите в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с член 44 § 2 от Конвенцията, следните суми, които да се изчислят в български лева по курса, приложим към датата на изплащането:
 - i. 3 000 евро (три хиляди евро) на г-н Илиев, към които се добавя всеки данък, който може да бъде начислен във връзка с неимуществените вреди;
 - ii. 3 000 евро (три хиляди евро) на г-н Ганчев, към които се добавя всеки данък, който може да бъде начислен във връзка с неимуществените вреди;
 - б) че след изтичането на горепосочените три месеца до изплащането, върху горепосочените суми се дължи проста лихва в размер, равен на пределния лихвен процент на Европейската централна банка през периода на неизпълнение, към който се добавят три процентни пункта;
8. *Отхвърля* останалата част от иска за справедливо обезщетение.

Изготвено на френски език и обявено в писмен вид на 8 юни 2021 г. според Правило 77, §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Ilse Freiwirth
Заместник-секретар

Tim Eicke
Председател

Приложение

Списък на жалбоподателите:

Жалба № 69154/11

№	Собствено име ФАМИЛИЯ	Година на раждане	Гражданство	Местопребиваване
1.	Красимира Цанева ИЛИЕВА	1967 г.	българско	Велико Търново
2.	Георги Йорданов ИЛИЕВ	1967 г.	българско	Велико Търново
3.	Симонета Георгиева ИЛИЕВА	1991 г.	българско	Велико Търново

Жалба № 69163/11

№	Собствено име ФАМИЛИЯ	Година на раждане	Гражданство	Местопребиваване
1.	Тереза Йорданова ГАНЧЕВА	1987 г.	българско	Присово
2.	Георги Стефанов ГАНЧЕВ	1976 г.	българско	Присово